

Nauka w erze pandemii – wirtualne sesje naukowe *American College of Cardiology* i *World Heart Federation*, 28–30 marca 2020

Tomasz Rechciński , Jarosław D. Kasprzak

I Klinika i Katedra Kardiologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Artykuł jest tłumaczeniem pracy: Rechciński T, Kasprzak JD. Cardiology science in the pandemic era: scientific sessions of American College of Cardiology 2020/World Heart Federation: a virtual experience, March 28–30, 2020. *Folia Cardiol.* 2020; 15(4): 327–329.

DOI: 10.5603/FC.2020.0044. Należy cytować wersję pierwotną

Czy, oglądając serwisy telewizyjne z końca marca tego roku, zauważyli Państwo migawki z Chicago, w których jedno z największych centrów konferencyjnych *McCormick Place Convention Center* było zamienione w izolatorium z setkami łóżek dla osób zakażonych COVID-19 (*coronavirus disease 2019*)? To właśnie ten obiekt miał gościć 69. Sesje Naukowe *American College of Cardiology* wzbogacone Światowym Kongresem *World Heart Federation*. Pandemia nie przeszkodziła organizatorom tego prestiżowego spotkania w przedstawieniu niedoszłym przybyszom do „wietrznego miasta” najświeższych wyników badań klinicznych i atrakcyjnych sesji dydaktycznych, umożliwieniu udziału w sesjach plakatowych, a nawet wirtualnej przechadzce po wystawie firm farmaceutycznych i sprzętowych. Tegoroczny kongres w całości odbył się po raz pierwszy w historii na łączach internetowych. Przedstawiamy wybór najnowszych badań klinicznych zasługujących, naszym zdaniem, na spopularyzowanie.

Wyniki programu **VICTORIA (A Study of Vericiguat in Participants With Heart Failure With Reduced Ejection Fraction)**, poświęconego ocenie roli werycyguatu u pacjentów z niewydolnością serca i obniżoną frakcją wyrzutu lewej komory (HFrEF, *heart failure with reduced ejection fraction*), przedstawił jego główny badacz – doktor Paul W. Armstrong z *University of Alberta* w Kanadzie. Celem badania było sprawdzenie, czy werycyguat – stymulator cyklazy guanylowej – będzie dobrze tolerowany przez pacjentów z HFrEF i czy jego stosowanie zmniejszy śmiertelność i częstość hospitalizacji z powodu dekompensacji krążenia. Do badania włączono 5050 osób, które w proporcji 1:1 poddano randomizacji do leczenia werycyguatem lub do grupy przyjmującej placebo. Kryterium włączenia

stanowiła hospitalizacja z powodu pogorszenia stopnia niewydolności serca u osób pełnoletnich w ciągu 3–6 miesięcy poprzedzających kwalifikację do badania albo konieczność pozaszpitalnego stosowania dożylnych diuretyków z tego samego powodu w ostatnich 3 miesiącach. Do badania nie włączano pacjentów przyjmujących dożylnie leki działające inotropowo dodatnio, leczonych długodziałającymi nitratami, innymi substancjami stymulującymi cyklazę guanylową (np. riocyguat) lub inhibitorami fosfodiesterazy albo korzystających z urządzenia do wspomagania lewej komory. Ponad 3/4 objętych randomizacją stanowili mężczyźni, ponad połowę – Europejczycy, średnia frakcja wyrzutowa miała wartość $28,9 \pm 8,3\%$, większość pacjentów pozostawała w II klasie według *New York Heart Association* (NYHA), a średni czas od rozpoznania niewydolności serca wyrażony w latach wynosił $4,8 \pm 3,4$. Zaplanowane 18 miesięcy obserwacji (od randomizacji do końcowej wizyty) obejmowało terapię werycyguatem trwającą średnio 480 dni; mediana rzeczywistego czasu obserwacji wyniosła 10,8 miesiąca. Badany lek stosowano doustnie, początkowo w dawce 2,5 mg, którą w przypadku dobrej tolerancji stopniowo zwiększano do 10 mg. Już po 3 miesiącach zauważano korzystne efekty dodania werycyguatu do standardowej terapii niewydolności serca; efekt ten utrzymywał się do końca programu. Wyniki analiz wykazały, że w grupie otrzymującej werycyguat w porównaniu z grupą przyjmującą placebo uzyskano znamienne ($p = 0,019$) 10-procentowe obniżenie ryzyka wystąpienia złożonego punktu końcowego w postaci zgonów z przyczyn sercowo-naczyniowych lub hospitalizacji z powodu dekompensacji niewydolności serca – głównie dzięki spadkowi częstości drugiej składowej. Odsetek zdarzeń niepożądanych (hipotonia i zasłabnięcia) był zbliżony

Adres do korespondencji: dr hab. n. med. Tomasz Rechciński, I Katedra i Klinika Kardiologii, Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Szpital im. Wł. Biegańskiego, ul. Kniaziewiczza 1/5, 91–347 Łódź, e-mail: rechcinski@gmail.com

w grupach leczonej werycyguatem oraz przyjmującej placebo (odpowiednio 9,1 vs. 7,9 oraz 4,0 vs. 3,5). Znalezienie nowego leku dla pacjentów z zaostrzeniami niewydolności serca uznano za duży sukces sponsora – koncernu Bayer–Merck, a także projektodawców – *Duke Clinical Research Institute* oraz *Canadian VIGOUR Center* [1].

Kolejny ważny program kliniczny to **VOYAGER PAD (Vascular outcomes study of asa along with rivaroxaban in endovascular or surgical limb revascularizations for peripheral artery disease)**, który dotyczył pacjentów z miażdżycową chorobą tętnic kończyn dolnych poddanych rewaskularyzacji. Randomizacją objęto 6564 pacjentów – w jednej z równolicznych grup uczestnicy otrzymywali 100 mg kwasu acetylosalicylowego (ASA, *acetylsalicylic acid*) i małą dawkę rivaroksabanu ($2 \times 2,5$ mg/d.), a w drugiej – ASA i placebo. Celem programu była ocena efektów leczenia i bezpieczeństwa terapii z dodaniem rivaroksabanu do dotychczasowej terapii farmakologicznej po interwencyjnym leczeniu niedokrwienia kończyn dolnych. Wśród uczestników dominowali mężczyźni (74%), a ich średni wiek wynosił 67 lat. Dwie trzecie leczono metodą angioplastyki z implantacją stentu, natomiast u pozostałych zastosowano rewaskularyzację chirurgiczną. Za pierwszorzędowy złożony punkt końcowy uznano incydent ostrego niedokrwienia kończyny dolnej, konieczność amputacji kończyny, zawał serca, udar mózgu lub zgon z przyczyn sercowo-naczyniowych. Leczenie i obserwacja trwały średnio 28 miesięcy. W grupie leczonej ASA i rivaroksabanem w porównaniu z grupą nieprzyjmującą inhibitora czynnika Xa odnotowano znamienne statystycznie spadek o 15% częstości złożonych punktów końcowych (17,3% vs. 19,9% przy $p = 0,009$). Za główne zdarzenia niepożądane uznano poważne krwawienia definiowane według klasyfikacji *Thrombolysis in Myocardial Infarction* (TIMI) lub klasyfikacji *International Society on Thrombosis and Haemostasis* (ISTH). W przypadku zastosowania pierwszej z nich różnica pod względem częstości poważnych krwawień między badanymi grupami nie była znamienna statystycznie (2,65% vs. 1,87%), natomiast według klasyfikacji ISTH częstość krwawień wzrosła w grupie leczonej rivaroksabanem o 42% (5,94% vs. 4,06%; $p = 0,007$). Badanie podsumował główny badacz programu – profesor Marc P. Bonaca z *University Colorado School of Medicine* (Stany Zjednoczone), stwierdzając, że dzięki dodaniu rivaroksabanu do dotychczasowej strategii leczenia po interwencjach na tętnicach obwodowych odnotowano duże zmniejszenie zagrożenia incydentami ostrego niedokrwienia kończyn dolnych, a liczba krwawień – wprawdzie większa niż w grupie leczonej aktywnie – nie przekładała się na większą liczbę nieodwracalnych krwotoków wewnątrzczaszkowych lub krwotoków prowadzących do zgonów [2].

Interesującym wątkiem dyskusji toczącej się po publikacji wyników programu ISCHEMIA stały się wyniki towarzyszące mu rejestru **CIAO-ISCHEMIA (Changes in Ischemia**

and Angina over One year among trial screen failures with no obstructive coronary artery disease on coronary CT angiography). Jest to obserwacja losów pewnej podgrupy, którą wyłoniono spośród kandydatów do programu ISCHEMIA, opisywanego bardziej szczegółowo w relacji z *Scientific Sessions of American Heart Association 2019* [3], tworzonej przez osoby, u których mimo pozytywnego wyniku próby obciążeniowej nie wykryto w obrazowaniu tętnic wieńcowych zwężeń większych niż 50% i ostatecznie nie zostały włączone do programu ISCHEMIA. Jak powiedziała doktor Harmony R. Reynolds, relacjonująca projekt CIAO, jest to grupa pacjentów (a najczęściej pacjentek) często „odsyłana z kwitkiem” przez lekarzy uważających, że niekrytyczne zwężenia tętnic wieńcowych są gwarancją bezpiecznego przebiegu choroby niedokrwiennej serca. Roczna obserwacja 208 pacjentów (w tym 66% kobiet) włączonych do badania CIAO oraz 1079 włączonych ze względu na obecność zwężeń nie mniejszych niż 50% do programu ISCHEMIA (w tej grupie odsetek kobiet wynosił 26%) wykazała, że mimo podobnego wyniku wyjściowego badania obciążeniowego przebieg choroby wieńcowej jest nawet bardziej niepokojący dla pacjenta i lekarza niż w przypadku grupy chorych ze zwężeniami większymi lub równymi 50% w tętnicach wieńcowych. Ilustrują to następujące liczby: większy odsetek pacjentów z grupy CIAO w ciągu 12 miesięcy od początkowego badania obciążeniowego (najczęściej *stress ECHO*) miał nawrót dławicy piersiowej jeden raz w tygodniu lub częściej w porównaniu z grupą uczestniczącą w programie ISCHEMIA – 17% w porównaniu z 4%, ponadto mniejszy odsetek raportował brak bólu wieńcowego w ciągu ostatniego miesiąca – 41% w porównaniu z 62%. Co ciekawe, u połowy badanych wynik kontrolnego badania *stress ECHO* po roku był prawidłowy, a u 45% wynik był taki jak na początku badania. W konkluzji doktor Reynolds podkreśliła, by nie bagatelizować skarg na bóle wieńcowe, pomimo świadomości braku krytycznych zwężeń u tych pacjentów, gdyż oni także są obarczeni niemałym ryzykiem kardiologicznym, chociaż niższym niż niesie klasyczna choroba wieńcowa [4, 5].

Kolejne doniesienie dotyczy kardiomiopatii przerostowej bez zawężania drogi odpływu. Nowy lek zaproponowała firma Myokardia Inc.; jest nim odwracalny inhibitor sercowej miozyny – mawakamten – testowany w programie **MAVERICK-HCM (A phase 2 study of mavacamten in adults with symptomatic non-obstructive hypertrophic cardiomyopathy)**, przedstawionym przez doktor Carolyn Ho. W badaniu tym skupiono się na ocenie bezpieczeństwa nowej cząsteczki oraz jej wpływie na biomarkery mające dużą wartość rokowniczą: N-końcowy fragment propeptydu natriuretycznego typu B (NT-proBNP, *N-terminal pro-B-type natriuretic peptide*) oraz troponinę I. Odsetek pacjentów z poważnymi zdarzeniami niepożądanymi był mniejszy w grupie leczonej aktywnie (10,3%) niż w grupie przyjmującej placebo (21,1%) – były to głównie epizody migotania/

/trzepotania przedsionków. U 5 z 39 aktywnie leczonych badanie przerwano ze względu na zmniejszenie frakcji wyrzutowej lewej komory do wartości nieprzekraczającej 45%, którą zdefiniowano jako kryterium wymagające zakończenia udziału w programie. Stężenie NT-proBNP uległo zmniejszeniu ($p = 0,0005$) po 16 tygodniach przyjmowania mawakamtenu w porównaniu z placebo. Podobnie redukcję zaobserwowano w odniesieniu do stężenia troponiny I ($p = 0,009$). Ze względu na dotychczasowe dane mówiące o tym, że stężenie NT-proBNP dobrze odzwierciedla stopień napięcia ścian serca, a troponina I sygnalizuje uszkodzenie miokardium, wyniki MAVERICK-HCM dają podstawę do założenia, że dla pacjentów z kardiomiopatią przerostową bez zawężania drogi odpływu mawakamtem stanowi innowacyjną i obiecującą opcję leczenia [6].

Na zakończenie chcielibyśmy wspomnieć, że w programie naukowym tegorocznej edycji ACC/WHF 2020 uczestniczył Zespół naszej Katedry. Wśród nielicznych polskich prac do programu zakwalifikowano prezentację wyników 4-letniej współpracy z firmą **ANGIONICA sp. z o.o.**, założoną przez pracowników naukowych Politechniki Łódzkiej, twórców unikalnego aparatu do pomiarów autofluorescencji skóry. Jak wynikało z naszych obserwacji, parametry opisujące autofluorescencję wzbudzaną od związków uczestniczących w reakcjach redoks tkanek skóry korelują z prawdopodobieństwem śródsennych bezdechów zarówno w pacjentów z chorobami kardiologicznymi, jak i u osób zdrowych. Z praktycznego punktu widzenia metoda niesie potencjał narzędzia do przesiewowych badań w kierunku zaburzeń oddychania w czasie snu. Doniesienie zainteresowało recenzentów kongresu, którzy zakwalifikowali je do sesji

Spotlight on Special Topics: Innovation and Technology, a całość tego badania będzie można poznać dzięki publikacji w jednym z najbliższych wydań „Cardiology Journal” [7].

Piśmiennictwo

1. Armstrong PW, Pieske B, Anstrom KJ, et al. VICTORIA Study Group. Vericiguat in patients with heart failure and reduced ejection fraction. *N Engl J Med.* 2020; 382(20): 1883–1893, doi: [10.1056/NEJMoa1915928](https://doi.org/10.1056/NEJMoa1915928), indexed in Pubmed: [32222134](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32222134/).
2. Bonaca MP, Bauersachs RM, Anand SS, et al. Rivaroxaban in peripheral artery disease after revascularization. *N Engl J Med.* 2020; 382(21): 1994–2004, doi: [10.1056/NEJMoa2000052](https://doi.org/10.1056/NEJMoa2000052), indexed in Pubmed: [32222135](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32222135/).
3. Rechcinski T, Kasprzak J. Nie tylko ISCHEMIA. Sprawozdanie z American Heart Association's Scientific Sessions 2019, Filadelfia 16–18 listopada 2019 roku. *Folia Cardiologica.* 2020; 15(1): 84–87, doi: [10.5603/fc.2020.0011](https://doi.org/10.5603/fc.2020.0011).
4. Reynolds HR, Shaw L, Min J, et al. Coronary anatomy, ischemia and angina: associations at baseline in the ISCHEMIA trial. *J Am Coll Cardiol.* 2020; 75(11 Suppl 1): 21, doi: [10.1016/s0735-1097\(20\)30648-3](https://doi.org/10.1016/s0735-1097(20)30648-3).
5. Reynolds HR, Shaw L, Chaitman B, et al. Sex differences in stress test and CCTA findings and symptoms in the randomized ISCHEMIA trial. *J Am Coll Cardiol.* 2020; 75(11 Suppl 2): 30, doi: [10.1016/s0735-1097\(20\)30657-4](https://doi.org/10.1016/s0735-1097(20)30657-4).
6. Ho CY, Mealiffe M, Bach R, et al. Evaluation of mavacamten in symptomatic patients with nonobstructive hypertrophic cardiomyopathy. *J Am Coll Cardiol.* 2020; 75(21): 2649–2660, doi: [10.1016/j.jacc.2020.03.064](https://doi.org/10.1016/j.jacc.2020.03.064), indexed in Pubmed: [32466879](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32466879/).
7. Rechcinski T, Ciešlik-Guerra U, Siedlecki P, et al. Flow-mediated skin fluorescence: a novel method for the estimation of sleep apnea risk in healthy persons and cardiac patients. *Cardiol J.* 2020 [Epub ahead of print], doi: [10.5603/CJ.a2020.0139](https://doi.org/10.5603/CJ.a2020.0139), indexed in Pubmed: [33140392](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33140392/).